

ระบบการวัดและประเมินผู้เรียนระดับอุดมศึกษาของไทย

รศ.ดร.ส.วาสนา ประवालพฤกษ์*

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลโดยตรงปรากฏในหมวด 4 มาตรา 26 คือ “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่กันไปในกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา” และ “ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการเรียนในวาระหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย” มาตราอื่นที่เกี่ยวข้องหรือกล่าวพาดพิงถึงสิ่งที่ควรวัดคือ มาตรา 22, 23 และ 28 กล่าวถึงกระบวนการจัดการศึกษา และต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยเน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม ในส่วนของการศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง และค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาสังคม

ส่วนในด้านการจัดการเรียนรู้นั้นจะต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยจะต้องมุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนพัฒนาตนเต็มตามศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ที่หลากหลาย มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการศึกษาและสามารถนำเทคนิคกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

นั่นคือ ความคาดหวังของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาควรคำนึงให้มาก โดยเฉพาะด้านการประเมินผู้เรียน ประเมินกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาให้ได้ผลตามเป้าหมายที่พระราชบัญญัติกำหนด

กระบวนการทัศน์ใหม่ของการวัดและการประเมิน

จากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว การวัดและการประเมินจะต้องมุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีสาระและจุดเน้นการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การตรวจสอบเพื่อพัฒนาและค้นหาศักยภาพ จุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียนและตรวจสอบว่ากระบวนการเรียนรู้ได้พัฒนาไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเป็นตัวชี้วัดประสิทธิภาพการสอน หรือการจัดการเรียนรู้ของครู (Facilitator Teacher) อีกด้วย ดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องวัดและประเมินให้ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในส่วนของ

* ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กระบวนการและผลงาน ทั้งด้านความรู้ ด้านความรู้สึก และทักษะการปฏิบัติทุกด้าน โดยประเมินตามสภาพจริงหรือคล้ายจริงให้มากที่สุด ซึ่งในการประเมินสามารถประเมินระหว่างเรียนและประเมินสรุปรวม โดยมีขั้นตอนการประเมินดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการประเมิน
2. พิจารณาขอบเขต เกณฑ์ วิธีการ และสิ่งที่จะประเมิน เช่น ประเมินพัฒนาการด้านศิลปะดนตรี พัฒนาการทางการแสดงและบุคลิกภาพ ขอบเขตที่จะประเมิน เช่น ด้านความรู้ ทักษะ ความรู้สึกและคุณลักษณะ
3. พิจารณากำหนดองค์ประกอบและผู้ประเมินว่ามีใครบ้างที่จะเป็นผู้ประเมิน เช่น นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อน ผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ
4. เลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเกณฑ์การประเมิน เช่น การทดสอบ การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถามหรือแบบประเมินพฤติกรรม แบบสำรวจความคิดเห็น การบันทึกจากผู้เกี่ยวข้องหรือตนเอง แฟ้มสะสมผลงาน ฯลฯ
5. กำหนดเวลาและสถานที่ที่จะประเมิน เช่น ประเมินระหว่างทำกิจกรรม ระหว่างการทำงานกลุ่มและโครงการ วันใดวันหนึ่งของสัปดาห์ เหตุการณ์หรืองานพิเศษ ฯลฯ
6. วิเคราะห์ผลและจัดการข้อมูลการประเมิน โดยนำเสนอรายการกระบวนการ แฟ้มสะสมงาน การบันทึกข้อมูล ผลการสอบ

ระบบการประเมินการเรียนรู้

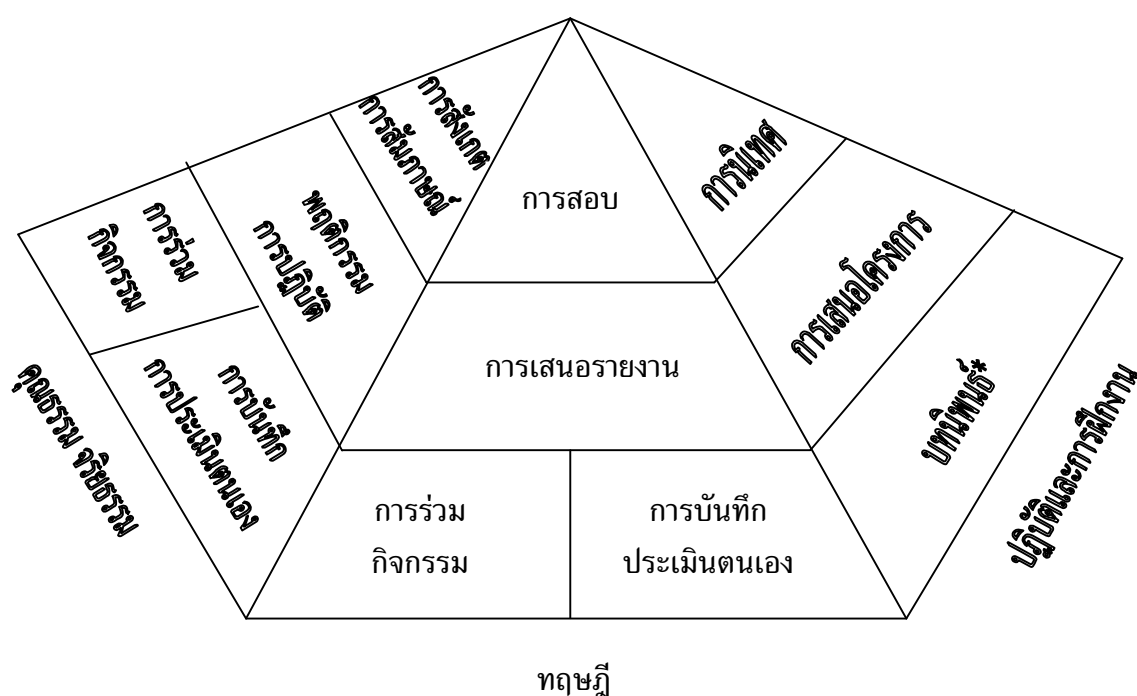
ในการเรียนรู้ที่ศูนย์กลางของการเรียนรู้อยู่ที่ผู้เรียน ซึ่งจะต้องมีความพร้อมในระดับหนึ่ง เพียงพอที่จะให้กระบวนการเรียนรู้เข้าไปทำปฏิกิริยาภายในตัวบุคคลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายของการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้จึงมีลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ

1. การประเมินพัฒนาการ มีเป้าหมายเพื่อพิจารณาผลการเรียนรู้ได้เพิ่มพูนขึ้นในลักษณะใด ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเพียงใด มีจุดเด่น จุดด้อยตรงไหน ควรให้การส่งเสริมเพิ่มเติมอย่างไร
2. การประเมินกระบวนการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาปรับปรุงทั้งผู้เรียนและผู้สอน ปรับเทคนิควิธีสอน ปรับวิธีดำเนินการ ประเมินพฤติกรรมผู้เรียนทั้งส่วนบุคคลและพฤติกรรมกลุ่ม เน้นการอยู่ร่วมกันในสังคม การพึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือร่วมมือกัน
3. การประเมินผลสัมฤทธิ์ มีเป้าหมายที่จะตรวจสอบผลผลิตของการศึกษา โดยส่วนรวม ตรวจสอบผลงาน ผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้รางวัลหรือเกียรติบัตร ค่ายยกย่อง ชมเชย การแสดงถึงการเป็นผู้อ่านการยอมรับและมาตรฐานของการศึกษา
4. การประเมินการเรียนรู้ตามอรรถศาสตร์ที่ถือว่าการศึกษาคือชีวิตของเอกัตบุคคล ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ความถนัด โดยศึกษาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ

รวมทั้งบุคคล สภาพแวดล้อมและธรรมชาติ เช่น การเรียนรู้จากครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น ภูมิปัญญาและปราชญ์ชาวบ้าน การเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิต และสืบสานให้ยั่งยืนตลอดจนเชื่อมโยงสู่สากล การประเมินจึงมีเป้าหมายที่ผู้เรียนจะต้องพิจารณาตามความพอใจของตนเองเป็นสำคัญ และสามารถประเมินได้จากการบันทึกเรื่องราว การรวบรวมสิ่งที่ตนเองเรียนรู้ จัดหมวดหมู่จัดระบบไว้ในแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) จัดแสดงผลงานการรวบรวมความรู้ของตนเองเป็นนิทรรศการ หรือพินิจภัณฑ์ส่วนบุคคล ในกรณีที่ต้องการเทียบโอนหน่วยกิตหรือเข้าศึกษาต่อสถาบันการศึกษาต้องมีเกณฑ์ในการเทียบโอนความรู้และมีแบบวัดมาตรฐานเพื่อใช้ในการตรวจสอบ นอกจากนี้ในการตรวจสอบคุณธรรมจริยธรรมทำได้โดยการให้เขียนเรียงความ การสัมภาษณ์และใช้หนังสือรับรองจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง

เทคนิคการวัดและประเมิน

เทคนิคการวัดและประเมินในระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย การประเมินจากการสอบ การเสนอรายงาน การบันทึกการร่วมกิจกรรม การบันทึกประเมินตนเองในการปฏิบัติและฝึกวิชาชีพ การนำเสนอเพื่อการสร้างองค์ความรู้ ใช้เทคนิคการนิเทศการตรวจและปรับปรุงโครงการและการสอบจากบทนิพนธ์ในลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น การสอบวิทยานิพนธ์ ดังภาพ 1

*บทนิพนธ์ หมายถึง รายงานที่ผู้เรียนวิเคราะห์ สังเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์จากประสบการณ์ที่ได้จากการปฏิบัติงาน

ภาพ 1 เทคนิคการประเมิน

ข้อเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการวัดและการประเมิน

1. การสอบ

กระบวนการสอบ ควรจะมีลักษณะการสอบที่แตกต่างกันในประเด็นรายละเอียด แต่จะต้องแฝงไว้ซึ่งความยุติธรรม ความสอดคล้องกับสภาพชีวิตการทำงานในอนาคตเทคนิคเหล่านี้อาจเป็น :-

1.1 การสอนแบบให้ค้นคว้า (Open-book) ให้ผู้เรียนนำเอกสารอ้างอิงทุกอย่างเข้ามาได้อย่างไม่จำกัด โดยมีกติกาว่าแต่ละคนให้เปิดตำราที่ตนเองนำมาได้ แต่ห้ามขอยืมเพื่อน ทั้งนี้เพื่อป้องกันการคัดลอกกัน แนวคิดนี้คือ ในสภาพจริงหากผู้เรียนพบปัญหาต่าง ๆ ในการทำงาน เราน่าจะได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้อย่างไม่จำกัด โดยใช้ดุลยพินิจของตนเองแก้ปัญหา

1.2 การสอบแบบมีคู่คิด (Buddy) ให้ผู้เรียนปรึกษาคู่คิดของตนได้เปรียบเสมือนการปรึกษาเพื่อนร่วมงานในการแก้ปัญหา แต่การตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำเป็นเอกสิทธิ์เฉพาะของแต่ละคน โดยไม่กำหนดคู่คิดล่วงหน้า แต่จะใช้หลักการทางสถิติคือ การสุ่ม (randomness) และหลังการปรึกษาแล้ว แต่ละคนมีเอกสิทธิ์ในการตอบของตนเอง คือ ต่างคนต่างตอบ

1.3 การสอบในห้อง-นอกห้อง (Inclass-takehome) การสอบแบบนี้ สามารถใช้กับข้อสอบปรนัยได้ โดยให้สอบในเวลาตามปกติ ไม่เปิดตำรา เก็บกระดาษคำตอบแล้วให้ข้อสอบนักศึกษาไปตอบมาภายใน 1 สัปดาห์ โดยจะไปถามหรือปรึกษาหารือใครก็ได้ ผลของการสอบคือคะแนนจากการสอบในห้องรวมกันแล้วหารด้วยสอง นักศึกษามีโอกาสไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม (ได้ความรู้เพิ่มขึ้น) นั่นคือการเรียนที่แท้จริง (Authentic learning) ส่วนคะแนนตามเทคนิคการให้คะแนน ลำดับที่คะแนนจะไม่ต่างจากเดิมมากนัก แต่จะมีรางวัลให้กับความตั้งใจหาความรู้เพิ่มเติมในการตอบครั้งหลัง

1.4 การสอบปากเปล่า (Oral) มักจะเป็นการสอบตามปริญาณิพนธ์หรือบทนิพนธ์ที่สำคัญ เพื่อรับปริญา การสอบนี้มุ่งวัดความสามารถในการสื่อสารผลงานของตนให้ผู้อื่นเข้าใจ แสดงภูมิปัญญาและภูมิธรรมของตนเอง การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะประมวลความคิดและจุดเด่นของนักศึกษาในการที่จะก้าวสู่อาชีพต่อไป

2. บันทึกย่อย (Log)

การบันทึกโดยอิสระจะสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ความคิด เจตคติของผู้เรียน ตลอดจนลักษณะนิสัย คุณธรรมจริยธรรมของผู้บันทึกได้อย่างดี หากมีการปรับหรือการตอบโต้ (interaction) ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนอย่างสม่ำเสมอและสร้างสรรค์ กล่าวคือ ผู้สอนต้องอ่านบันทึกผู้เรียนทุกครั้ง และตอบปัญหาหรือตอบสนองผู้เรียนอย่างทั่วถึง ซึ่งแสดงถึงความมีน้ำใจระหว่างกัน พร้อมทั้งการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนได้หลาย ๆ ด้าน ตัวอย่างเช่น

2.1 การบันทึกแบบปิด (ปิดตัวเอง)

ผู้เรียน : ในรอบสัปดาห์ที่ผ่านมาได้ไปศึกษาวิทยานิพนธ์ของคุณสมศรี

ผู้สอนไม่แน่ใจว่าผู้เรียนไปอ่านจริงหรือไม่ อาจบันทึกตอบไปว่า ได้ความว่าอย่างไรบ้าง ดังนั้นในคราวต่อไป ผู้เรียนจะต้องเขียนเล่าว่า วิทยานิพนธ์นั้นว่าด้วยอะไรบ้าง ซึ่งหากตอนแรก ผู้เรียนบันทึกเพียงอยากให้ครูเห็นตนขยัน แต่ไม่ได้ไปอ่านจริง ก็จะต้องรีบไปอ่านเพื่อมาตอบครู หากวิทยานิพนธ์นั้นพบก็รอดตัวไป (ครูให้โอกาสแก้ตัว) หากไม่พบก็ต้องมาสารภาพผิด (คราวต่อไปไม่ทำอีก) เป็นการปรับแต่งคุณธรรมจริยธรรมไปในตัว

2.2 การบันทึกเกี่ยวกับกิจกรรมการสอน

ผู้เรียน : วันนี้เรียนเรื่องการสกัดองค์ประกอบ โดยใช้เทคนิค Image อาจารย์สอนเร็วมาก ไม่เข้าใจว่า image คืออะไร

หากมีผู้เรียนเพียงจำนวนน้อยบันทึกว่าครูสอนไม่เข้าใจ อาจบันทึกตอบในประเด็นที่เขาไม่เข้าใจ หรือเรียกมาคุยเป็นส่วนตัวหรือกลุ่มเล็ก แต่ถ้าผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ ครูต้องสอนใหม่หรืออธิบายเพิ่มเติมในการเรียนคราวต่อไป เป็นการประเมินการสอนของครูได้อีกด้วย

ในบางกรณีผู้เรียนบางคนมีความคิดหรือปัญหาที่ครูคิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์แก่เพื่อนผู้เรียนอื่น ๆ อาจจะยกปัญหานั้นไปพูดคุยหรืออภิปรายเพิ่มเติมในชั้น พร้อมยกย่องชมเชย (การเสริมแรง) ผู้ถามคนนั้น แต่ไม่ควรติเตียนผู้เรียนที่ถามอะไรที่ไม่สมควรต่อชั้น เพื่อเป็นการประณามผู้เรียนให้ได้ข้ออาย

2.3 การบันทึกแสดงความไม่รู้หรือเข้าใจผิด

เช่นการเขียนตัวสะกดการันต์ไม่ถูก ความเข้าใจผิดในประเด็นต่าง ๆ ผู้สอนต้องบันทึกแก้ไขให้ถูกต้อง เป็นการซ่อมเสริมภายในอย่างต่อเนื่องเป็นรายบุคคล โดยผู้สอนไม่ควรประจานว่าคนนั้นคนนี้ทำผิด คิดผิด ต่อหน้าห้องเรียน แต่หากต้องการให้คนอื่นรู้ด้วยเพื่อไม่ต้องทำผิดซ้ำอีกก็สามารถนำมาแก้ไขบอกเล่าได้ โดยไม่เอ่ยชื่อผู้ทำผิดนั้น

2.4 การบันทึกแสดงความวิตกกังวลและการแสดงความเอือออาทร

ในบางช่วงของภาคเรียน ผู้เรียนจะเกิดการเครียดมาก ผู้สอนควรแสดงความเอือออาทรไม่เร่งรัด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี และดำเนินชีวิตได้ดีขึ้น

ผู้เรียน : ช่วงนี้กังวลเกี่ยวกับการสอนรวบยอดมาก จึงไม่ได้ศึกษาเพิ่มเติมในวิชานี้เลย ผู้สอนควรบันทึกให้กำลังใจ เช่น ไม่เป็นไร ขอให้ตั้งใจดูหนังสือ ขอให้โชคดี เป็นต้น

การบันทึกโต้ตอบระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในแต่ละภาคการศึกษา จะช่วยส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีระหว่างกัน ช่วยปรับปรุงแก้ไขการเรียนรู้ ตลอดจนอุปนิสัยของผู้เรียน และมีสัมพันธภาพอันดีต่อกันตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนในระดับอุดมศึกษาที่ผู้เรียนก็คือผู้ที่จะมีอาชีพในอนาคตเหมือนหรือคล้ายคลึงกับผู้สอน

ผลพลอยได้อีกอย่างหนึ่งของการให้ผู้เรียนบันทึกประจำสัปดาห์คือ การวางแผนและการรับรู้สถานการณ์เกี่ยวกับการศึกษาในวิชานั้น ของผู้เรียนแต่ละคน ที่จะรู้ว่าถึงเวลานี้ตนยังมีงานค้างอยู่ในวิชานี้มากน้อยเพียงใด เป็นการช่วยเตือนตนเองของผู้เรียนอีกด้วย

3. การทำโครงการและโครงการงาน

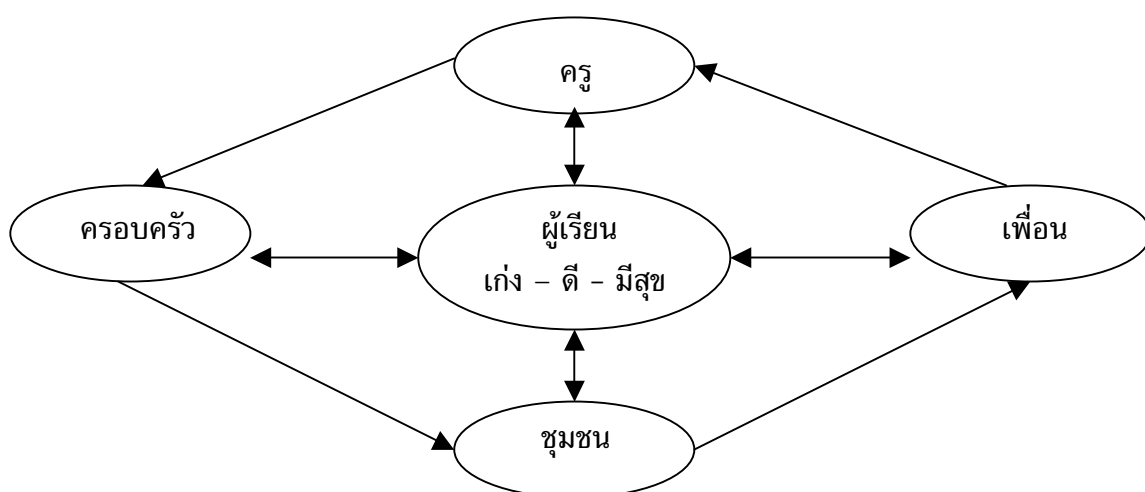
จะต้องมีระบบการให้คำปรึกษาและการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอนอย่างสม่ำเสมอ มีการบันทึกทุกครั้งที่ให้คำปรึกษา พร้อมการปรับปรุงแก้ไขงาน

4. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

เน้นให้ผู้เรียนบูรณาการการเรียนรู้ในสาขาวิชาเอกไปใช้ในการปฏิบัติงานอาชีพในอนาคต (Situation or work sample) และการศึกษาปัญหาสภาพจริงของการประยุกต์ความรู้และหลักวิชาเข้าสู่งานอาชีพ (Authentic work experience) การวัดและประเมินจะมาจากกรณีศึกษาของผู้สอนและหน่วยงานที่ไปฝึกงาน การมีมนุษยสัมพันธ์ ความขยันหมั่นเพียร ฯลฯ และภายหลังการฝึกงาน ประเมินการจัดนิทรรศการหรือการสัมมนาโดยกลุ่มผู้เรียนจัดขึ้น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้

การเรียนรู้เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลแต่ละคนด้วยตนเอง แต่ผู้เกี่ยวข้องจะมีส่วนช่วยส่งเสริม ปรับปรุง พัฒนาและแก้ไขให้เกิดผลดีที่สุดตามความพอใจของบุคคล (Self satisfactory) ซึ่งเป็นหมายของการศึกษา แต่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันในสังคม บุคคลที่เป็น “ผู้มีการศึกษา” ควรจะคำนึงถึงสังคมแวดล้อมด้วย นั่นคือ นอกจากจะสนองความต้องการของตนเอง สอนองความต้องการด้านอาชีพ ความเป็นอยู่ที่มั่นคงแล้วยังต้องช่วยเหลือจุนเจือ สร้างสรรค์สังคม ไม่ทำลายสังคมอีกด้วย

ภาพ 2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างและภายในสังคมมนุษย์

กลยุทธ์ในการประสบความสำเร็จ

การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ถือว่าเป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ที่มองผู้เรียนว่าเป็นมนุษย์ผู้มีศักดิ์ศรี มีสิทธิหน้าที่ที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เพราะมีสมอง มีความคิดเป็นของตนเอง มีธรรมชาติของความอยากรู้อยากเห็น ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และต้องการมีความสุขในกระบวนการเรียนการสอน ในขณะเดียวกัน การวัดและประเมินการเรียนรู้ก็ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้นี้ ท่ามกลางการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน ยังมีสิ่งสมควรคำนึงถึงในการปฏิบัติอยู่บ้าง

1. การมีส่วนร่วม

หากผู้เรียนมีส่วนร่วมกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน การวัดและประเมินจะมีความหมายต่อผู้เรียน และการประเมินตนเองก็จะทำได้ง่าย

2. การประสานใจและการเสริมแรง

การให้กำลังใจ การให้ลัทธิแห่งความสำเร็จ และการชี้ให้เห็นจุดบกพร่องเพื่อเพิ่มเติมในส่วนนั้น จะทำให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพของตนสูงสุด ผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร เป็นที่พึ่ง และเป็นแบบอย่างทางความคิดที่มีต่อความรู้ต่าง ๆ เป็นที่ตั้งของความศรัทธาที่ผู้เรียนจะมี เจตจำนงเข้าถึงสาระองค์ความรู้ต่าง ๆ

3. เรียนร่วมกัน รู้ร่วมกัน

สภาพของผู้เรียนที่มีจำนวนมาก และผู้สอนมีงานสอนหนัก เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วไปทุกระดับการศึกษา การให้ผู้เรียนศึกษาเป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันจึงเป็นสิ่งจำเป็น วัฒนธรรมการเรียนรู้แบบพึ่งพาอาศัยกันจึงเป็นความจำเป็น ผู้สอนต้องใช้ความสามารถในการจัดการศึกษา เพิ่มศักยภาพของการบริหารเวลาให้ได้ และเชื่อมโยงงานสอนกับภาระกิจอื่นเข้าด้วยกันเท่าที่จะเป็นไปได้

4. การเรียนรู้อย่างสันติสุข

การเรียนรู้และการประเมินด้วยบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มุ่งพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพตามความถนัดของตน เน้นทั้งปัญญาและอารมณ์ (IQ + EQ) ให้เกิดความรักและศรัทธาในวิชาชีพที่ตนเลือก

กลยุทธ์ของการวัดและการประเมิน

กลยุทธ์ที่ 1 การประเมินโดยเน้นหลักสูตร (Embedded assessment) คือการประเมินสอดคล้องกับหลักสูตรอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เป็นทำนองพื้นผ้าของการศึกษาที่ประกอบด้วยเส้นยืน (การจัดการศึกษาหรือการเรียนรู้) และเส้นนอน (การวัดและประเมิน)

กลยุทธ์ที่ 2 การประเมินนำการสอน (Assessment drives instruction) ในบางกรณีหากต้องการปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอน จำเป็นจะต้องประเมินในสิ่งที่ควรประเมินที่มีได้เน้นในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ก้าวต่อไป

กลยุทธ์ที่ 3 การประเมินในบริบททั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ (contextual quantitative and qualitative) โดยเน้นพัฒนาการของผู้เรียนในด้านปริมาณและคุณภาพในสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่

ข้อเสนอเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาที่ควรวัดและประเมิน

ผลการเรียนรู้ (Learning outcomes) ที่สำคัญ ซึ่งนักศึกษาควรได้รับการเข้ามาเรียนในระดับอุดมศึกษาและควรวัดและประเมินได้คือ

1. ผลการเรียนรู้เฉพาะวิชา (Subject specific outcomes : SSO) เป็นผลการเรียนที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นความรู้ลึก-รู้รอบในวิชาที่เรียนหรือในโปรแกรมวิชาที่เลือกเรียน
2. ผลการเรียนรู้ที่เป็นทักษะในการสื่อสารเฉพาะบุคคล (Personal transferable skills : PTS) ในการเรียนรู้นั้นผู้เรียนควรจะได้มีการพัฒนาทักษะในการเรียน-การถ่ายโอนความรู้-การสื่อสาร ที่สำคัญ มี 7 ประการคือ
 - 2.1 การสื่อสารที่มีประสิทธิผล (Effective communication) โดยเฉพาะในเรื่องการพูดและการเขียน (Speaking and writing) ด้วยการที่ผู้เรียนพัฒนาทักษะในการถ่ายโอนความรู้ ความเข้าใจ ความคิดที่ตนได้เรียนรู้มาสู่ผู้อื่น เช่น การอธิบายข้อความรู้ การอภิปรายหน้าชั้น การตอบคำถามปากเปล่า การอภิปรายกลุ่ม การวิเคราะห์หิววิจารณ์ด้วยการพูด ส่วนการเขียนนั้น ตั้งแต่การเขียนอธิบายความรู้สั้น ๆ การตอบคำถาม การเขียนรายงาน การเขียนบทความ การเขียนบทวิจารณ์ การเขียนรายงานการวิจัย หรือวิทยานิพนธ์
 - 2.2 ทักษะในการจัดระบบ-ระเบียบ (Organize) คือ ผู้เรียนต้องพัฒนาทักษะในการจัดระบบระเบียบความรู้-ข้อมูล ทฤษฎี ฯลฯ ที่ได้เรียนรู้มาจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย (มิใช่จากผู้สอนแหล่งเดียว) ถ้าผู้เรียนสามารถจัดระบบได้ ความรู้จะไม่เลือนหาย การโยงความสัมพันธ์ของข้อความรู้จะเกิดขึ้น
 - 2.3 ทักษะในการรวบรวมความรู้-ข้อสนเทศ (Gather information) โดยเฉพาะเน้นทักษะการฟัง-การอ่าน (Listening and reading) ผู้เรียนต้องสามารถแสวงหาความรู้ด้วยการฟัง-การอ่าน สามารถวิเคราะห์ข้อความรู้และเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม
 - 2.4 ทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Use IT) เนื่องจากข้อความรู้สารสนเทศในปัจจุบัน มีอยู่ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากมาย ผู้เรียนควรใช้ IT เป็นเครื่องมือในการแสวงหารวบรวมข้อมูล-ข้อสนเทศให้ได้
 - 2.5 ทักษะในการทำงานและการเรียนรู้โดยลำพังตนเอง (Act independently) โดยที่ไม่ต้องรอให้ใครสั่ง หรือรอให้เกิดวิกฤตก่อน

2.6 ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Work in teams) คือมีทักษะในการทำงานและใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในหลาย ๆ กลุ่ม ทั้งกลุ่มที่ชอบ/ไม่ชอบ และทำได้หลายบทบาท ในการทำงานกลุ่ม ซึ่งผู้เรียนมักจะไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร จนคนไทยถูกวิจารณ์ว่าทำงานเป็นทีมไม่เป็น

2.7 ทักษะในการคิดคำนวณ/การอ่านและแปลความหมายตัวเลข (Numeracy) เป็นสื่อในการคิดคำนวณเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ

3. ผลการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถทั่วไปทางวิชาการ (Generic academic outcomes : GAO) เป็นความสามารถที่พัฒนาขึ้นจากการได้รับการเรียนรู้ อันเป็นผลการเรียนรู้ที่มีความสำคัญยิ่ง ได้แก่

3.1 ความสามารถในการใช้ข้อมูล ความรู้ ยืนยันความคิด (Make use information)

3.2 ความสามารถในการวิเคราะห์ (Analyze)

3.3 ความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณ (Think critically) ซึ่งสามารถวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ใช้สติปัญญาได้ดี

3.4 ความสามารถในการสังเคราะห์ความรู้กับความคิดของตน เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ (Synthesize idea and information)

(สรุปจากงานวิจัย เรื่อง ระบบการวัดและการประเมินผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดย รศ.ดร.ส.วาสนา ประवालพฤกษ์ และคณะ. ทบวงมหาวิทยาลัย. 2543)